

Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: Lausuntopyyntö 14.10.2022

Asia: Suomen Akatemian kirjallinen lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamiseksi HE 99/2022 vp

Suomen Akatemia kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuultavaksi hallituksen esityksestä ulkomaalaislain muuttamiseksi.

Yleistä

Suomen Akatemian tehtävänä on edistää tieteellistä tutkimusta ja tutkimusedellytyksiä, toimia asiantuntijana tiedepolitiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa sekä osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Akatemian toiminta tukee kansainvälisesti houkuttelevien osaamis- ja innovaatioekosysteemien rakentumista, kansainvälistä tutkimusyhteistyötä ja tutkijoiden houkuttelua Suomeen.

Suomen Akatemia on antanut 6.9.2022 sivistysvaliokunnalle lausunnon hallituksen esityksestä. Tämä lausunto on saman sisältöinen kuin sivistysvaliokunnalle toimitettu lausunto ja keskittyy lähinnä tutkijoiden asemaan liittyviin ehdotuksiin.

Sivistysvaliokunta on omassa lausunnossaan hallintovaliokunnalle nostanut esille viisumikäytäntöön ja maksuihin liittyviä seikkoja, joita Akatemiakin on omassa lausunnossaan korostanut. Esitys on tarpeellinen, mutta sellaisenaan riittämätön. Lisäksi on tarpeen kiinnittää huomiota viisumimaksuihin, jotka tutkijoiden ja heidän perheenjäsentensä osalta yleisesti jäävät heidän itse maksettavakseen.

Esityksen tavoitteet

Suomen Akatemia pitää Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaista tavoitetta työperäisen maahanmuuton lisäämisestä kannatettavana. Erityisen tärkeänä Akatemia pitää tutkijoiden maahantulon esteiden poistamista ja kaikkia toimenpiteitä, jotka tukevat tutkijoiden houkuttelua Suomeen.

Kansallisen TKI-tiekartan mukaisesti Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. Tiekartan tavoitteena oleva TKI-toiminnan kasvu edellyttää, että kotimaisen osaamis- ja koulutustason noston lisäksi Suomen tulee olla entistä houkuttelevampi kansainvälisille tutkijoille, asiantuntijoille ja TKI-ammattilaisille. Työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa ja sektoreiden välistä liikkuvuutta on helpotettava. Osaamisemme ja tutkimus- ja innovaatioympäristömme on houkuteltava myös kansainvälistä tutkimusrahoitusta ja investointeja Suomen ulkopuolelta.

Opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon helpottaminen ja nopeuttaminen palvelee tiekartassa linjattua tavoitteita Suomen vetovoimaisuuden lisäämiseksi, vaikkakin on yksittäisenä toimenpiteenä riittämätön.

Esityksen sisältö

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Maahanmuuttovirasto myöntäisi pitkäaikaisen, ns. D-viisumin sellaisille kolmannen maan kansalaisille, joille on myönnetty opiskelijan tai tutkijan oleskelulupa sekä edellä mainittujen perheenjäsenille.

Esityksessä on todettu, että osaajien maahanmuuton vauhdittamiseksi tarvitaan laajasti erilaisia toimia. Yksi tapa nopeuttaa maahantuloa on pitkäaikainen viisumi, joka mahdollistaa Suomeen tulemisen välittömästi oleskeluluvan myöntämisen jälkeen, sen sijaan että henkilö odottaisi oleskelulupakortin toimitusta ulkomailla. Pitkäaikaisen viisumin käyttö ei vaikuta oleskelulupahakemusten käsittelyyn eikä niiden käsittelyaikaan, vaan ainoastaan siihen, kuinka nopeasti hakijat pääsevät käytännössä Suomeen oleskeluluvan saatuaan.

D-viisumin turvin kyseisten henkilöiden maahantulo Suomeen voisi nopeutua noin reilulla viikolla. Viikko on lyhyt aika kansainvälisessä rekrytoinnissa, mutta toisaalta kaikki prosessia nopeuttavat seikat lisäävät osaltaan kansainvälisen rekrytoinnin sujuvuutta ja houkuttelevuutta niin työnantajan kuin työntekijänkin näkökulmasta. Toisaalta viisumin hankinta lisää maahantulon kustannuksia, koko perheen kyseessä ollessa merkittävästikin. Nähtäväksi jää, kuinka paljon viisumimenettelyä käytännössä hyödynnettäisiin. Siksi on tärkeää, että myös myönteinen kehitys oleskelulupahakemusten käsittelyajoissa jatkuu ja hakemuksia pystytään käsittelemään nykyistä tehokkaammin.

Suomen Akatemia kannattaa ehdotusta D-viisumin käytön laajentamisesta koskemaan opiskelijoita ja tutkijoita sekä heidän perheitään. Samaan aikaan Akatemia korostaa hallituksen esitysluonnoksessakin todettua tarvetta toteuttaa laajasti erilaisia toimia maahantulon sujuvoittamiseksi ja suomalaisten tutkimusympäristöjen sekä yhteiskunnan kehittämiseksi sellaisiksi, että ne houkuttelevat kansainvälisiä huippuosaajia eri maista. Kilpailu näistä osaajista on kovaa, kuten esitysluonnoksessakin on mainittu.

Suomen Akatemia pitääkin tärkeänä, että maahantulokäytänteiden muuttamisen lisäksi jatketaan myös muiden keinojen pohtimista, joilla Suomesta tehdään houkuttelevampi kansainvälisille tutkijoille, asiantuntijoille ja TKI-ammattilaisille.

Lopuksi

Hallituksen esityksessä (s. 24) on lainattu Suomen Akatemian Tieteen tila- tilastoja, joiden mukaan yliopistosektorin opetus- ja tutkimushenkilöstö kokonaisuudessaan on entistä kansainvälisempää, mutta vaihtelu ulkomaalaisen opetus- ja tutkimushenkilöstön osuuksissa yliopistojen välillä on suuri. Ulkomainen opetus- ja tutkimushenkilöstö teki vuonna 2019 noin 4 300 henkilötyövuotta. Tutkijoiden osalta korostuu liikkuminen maasta toiseen, jolloin hyvä maine sujuvien maahantulomenettelyjen osalta on tärkeä tekijä houkuteltaessa ulkomaisia tutkijoita maahan. Globaali kilpailu osaavista tutkijoista on kovaa, mutta laadukkaan TKI-toiminnan ylläpitäminen ja parantaminen on välttämätöntä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn kannalta.

Suomen Akatemian myöntämällä rahoituksella palkattavan tutkimushenkilöstön rekrytoivat tutkimusorganisaatiot, kuten yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Akatemia pitää tärkeänä, että keskeisiä tutkimusyhteisöä edustavia järjestöjä sekä tutkimusorganisaatioita kuullaan, kuten nyt on tehty, ja niiden mahdollinen palaute otetaan huomioon lainvalmistelussa. Tutkijoiden maahantuloa koskevia menettelyjä ja käytäntöjä tulee kehittää tiiviissä vuoropuhelussa tutkimusorganisaatioiden ja -yhteisön kanssa.

Ylijohtaja, hallinto

Ossi Malmberg

Kansainvälisten asioiden päällikkö

Johanna Hakala

